
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اراک

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی

اصالت سبک شعر پایداری ایلام با محوریت اشعار پایداری

عبدالجبار کاکایی و عبدالحسین رحمتی

پژوهشگر

محسن گوهری

استاد راهنما

دکتر امین رحیمی

استاد مشاور

دکتر جلیل مشیدی

شهریور ۹۲

بسم الله الرحمن الرحيم

اصالت سبک شعر پایداری ایلام با محوریت اشعار پایداری عبدالجبار

کاکایی و عبدالحسین رحمتی

نوسط:

محسن گوهری

پایان نامه

ارائه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیت های

تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته زبان و ادبیات فارسی

از

دانشگاه اراک

اراک-ایران

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه:

دکتر امین رحیمی استادیار

دکتر جلیل شیددی استادیار

دکتر شروغ صهبا استادیار

شهریور ۱۳۹۲

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم که گرمی وجود و محبت بی منت شان، همواره گرما بخش زندگی ام بوده و هست.

فرزندان عزیزم علی و شایان گوهری و همسرم که در تمام دوران تحصیل ام با تحمل
سختی ها راه را برایم هموار ساختند.

سپاس

حمد و سپاس خدای که زبان گویندگان از ستودنش قاصر است و شمارندگان از احصاء نعمتهایش عاجزند. خدایی که اندیشه تیز پای از ادراک عظمتش ناتوان است و سلام بر آخرین نور نبوت و بهانه ی خلقت، حضرت محمد مصطفی (ص) و خاندان پاکش باد.

گرچه جایگاه و منزلت معلم که رشد و بالندگی جانهای مشتاق را سبب می شود و ساقه ی تشنه و نورس تعلیم و تربیت را سیراب می کنند بالاتر از آن است که با زبان الکن خود در مقام قدر دانی و تجلیل از زحمات بی منت شان چیزی بیان کنم؛ اما به مصداق حدیث شریف «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بر خود فرض و دین می دانم تا با زبان عاجز خود از استاد عزیز و بزرگوام، جناب آقای دکتر امین رحیمی که با سعه صدر وقت گرانبهای خود را در اختیار بنده قرار دادند و زحمت راهنمایی این پایان نامه را پذیرفتند و استاد بزرگوام، جناب آقای دکتر جلیل مشیدی که در طول نگارش این پایان نامه، زحمت مشاوره اینجانب را بر عهده گرفتند؛ همچنین از تمامی استادان بزرگوام گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اراک که در طول دوران تحصیلم در مقطع کارشناسی ارشد از محضرشان کسب فیض نمودم، کمال تشکر و قدردانی را بعمل می آورم و از درگاه خداوند متعال توفیق روز افزون شان را مسئلت دارم.

چکیده

عبدالجبار کاکایی و عبدالحسین رحمتی دو تن از شاعران معاصر (عصر انقلاب) استان ایلام هستند. این دو شاعر بیشتر شهرت خود را مدیون اشعاری هستند که در حوزه ادبیات پایداری سروده اند. از آنجایی که موضوع این پژوهش اصالت‌های سبکی شعر پایداری ایلام است، آنها را بعنوان شاعران شاخص در این حوزه برگزیدیم. هدف این پژوهش آن است تا معلوم دارد که آیا شعر پایداری ایلام دارای اصالت سبک هست؟ و در صورت مثبت بودن پاسخ، این اصالت‌ها چه هستند؟ و اشعار پایداری عبدالجبار کاکایی و عبدالحسین رحمتی در این زمینه چه اشتراکاتی دارند.

در این پژوهش ابتدا کلیاتی شامل تعاریفی از سبک شناسی، ادبیات پایداری و دفاع مقدس و مختصری از شرح حال کاکایی و رحمتی و سپس اشعار پایداری کاکایی و رحمتی در سه سطح زبانی، ادبی و فکری مورد بررسی قرار گرفته اند. در پایان هر بخش از فصول دوم و سوم مهمترین اصالت‌های سبکی اشعار پایداری دو شاعر آورده شده است و در نهایت نتیجه گیری و پیشنهادهایی ارائه شده است.

کلید واژه ها: اصالت سبک، ادبیات پایداری، محور زبانی، محور ادبی، محور فکری، عبدالجبار کاکایی، عبدالحسین رحمتی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ص.....	مقدمه

فصل اول: کلیات

۲.....	تعریف سبک و دشواری های آن
۳.....	مختصری از پیشینه ی دانش سبک شناسی
۴.....	روش سبک شناسی متون
۵.....	تعریف ادبیات پایداری
۶.....	پیشینه و عوامل پیدایی و رواج ادب پایداری و مقاومت
۷.....	ادبیات مقاومت در ایران از آغاز تا پیش از انقلاب اسلامی
۸.....	ادبیات دفاع مقدس و مهمترین ویژگی های آن
۱۰.....	مختصری از زندگی و احوال عبدالجبار کاکایی
۱۰.....	قالب ها و ویژگی اشعار کاکایی
۱۱.....	آثار عبدالجبار کاکایی
۱۳.....	مختصری از زندگی و احوال عبدالحسین رحمتی
۱۴.....	قالب ها و ویژگی اشعار رحمتی
۱۵.....	آثار عبدالحسین رحمتی

فصل دوم: اصالت‌های سبکی اشعار پایداری عبدالجبار کاکایی

18.....	بخش اول : بررسی اصالت‌های سبکی محور زبانی اشعار پایداری کاکایی
18.....	(۱) سطح آوایی (موسیقایی)
20.....	(۱-۱) موسیقی بیرونی

- 29.....(۱- ۱- ۱) بررسی اوزان اشعار پایداری کاکایی از نظر کاربرد (صعوبت و عدویت).....
- 30..... (۲- ۱- ۱) اوزان دوری
- 31..... اصلتهای سبکی موسیقی بیرونی اشعار پایداری کاکایی
- 31..... (۲- ۱) موسیقی کناری
- 32..... (۱- ۲- ۱) قافیه
- 32..... (۱- ۱- ۲- ۱) حروف و حرکات قافیه
- 34..... (۲- ۱- ۲- ۱) عیوب قافیه
- 36..... (۳- ۱- ۲- ۱) اصناف قافیه
- 37..... (۴- ۱- ۲- ۱) قافیه میانی
- 38..... (۲- ۲- ۱) ردیف
- 39..... (۱- ۲- ۲- ۱) کارکرد ردیف
- 40..... اصلتهای سبکی موسیقی کناری اشعار پایداری کاکایی
- 41..... (۳- ۱) موسیقی درونی
- 41..... (۱- ۳- ۱) تکرار کلمه و عبارت
- 44..... (۲- ۳- ۱) واج آرای
- 45..... (۳- ۳- ۱) جناس
- 46..... (۴- ۳- ۱) سجع
- 48..... اصلتهای سبکی موسیقی درونی اشعار پایداری کاکایی
- 48..... (۲) سطح واژگانی
- 49..... (۱- ۲) واژگان نمادین و سمبلیک
- 50..... (۲- ۲) واژگان محلی
- 51..... (۳- ۲) واژگان جنگی

- ۲- ۴) بکار گیری واژگان کهن 51
- ۲- ۵) استفاده از برخی از واژگان عربی به جای واژگان معمول فارسی 52
- ۲- ۶) کاربرد اندک لغات عربی 52
- ۲- ۷) معانی حروف 53
- اصالتهای سبکی سطح واژگانی اشعار پایداری کاکایی 54
- ۳) سطح نحوی 54
- ۳- ۱) آوردن واو عطف در آغاز مصرع 54
- ۳- ۲) بکار بردن «نه» در نقش قید نفی 54
- ۳- ۳) جابجایی صفت (مقدم کردن صفت بر موصوف یا برعکس) 55
- ۳- ۴) بکار گیری زبان شکسته و محاوره ای 55
- ۳- ۵) تکرار ساخت های ثابت نحوی 55
- ۳- ۶) آمیختن ابیات فارسی و کردی (ملمع) 56
- ۳- ۷) صرفه جویی در آوردن «را» 56
- ۳- ۸) کاربرد حرف «را» 57
- اصالتهای سبکی سطح نحوی اشعار پایداری کاکایی 57
- بخش دوم: بررسی اصالتهای سبکی محور ادبی اشعار پایداری کاکایی 58
- ۱) تشبیه 59
- ۱- ۱) تشبیه به اعتبار طرفین 59
- ۱- ۲) تشبیه به اعتبار ذکر ادات و وجه شبه 61
- ۲) استعاره 64
- ۲- ۱) استعاره مصرحه 65
- ۲- ۲) استعاره مکنیه یا بالکنایه 67
- ۳) مجاز 68

- 71..... (۴) کنایه
- 72..... (۵) تناسب یا مراعات نظیر
- 73..... (۶) تناسب گریزی
- 74..... (۷) تلمیح
- 75..... (۸) حس آمیزی
- 76..... (۹) تضاد
- 77..... اصلتهای سبک ادبی اشعار پایداری کاکایی
- 79..... بخش سوم: بررسی اصلتهای سبکی محور فکری اشعار پایداری کاکایی
- 79..... (۱) دعوت به همدلی
- 80..... (۲) شهدا الهام بخش بیداری و روشنگری جامعه
- 81..... (۳) تمنا و شور و اشتیاق به شهادت
- 82..... (۴) آزادی ارمغان و ثمره خون شهیدان است
- 82..... (۵) حسرت از جاماندن از قافله شهدا
- 83..... (۶) تأکید بر زنده نگه داشتن یاد و نام شهدا
- 83..... (۷) توصیف اندوه و صبوری مادران شهید
- 83..... (۸) هجو دشمن
- 83..... (۹) نکوهش جنگ و ستایش صلح و دوستی
- 84..... (۱۰) ستایش و تجلیل از «داغر» قهرمان ایلامی
- 85..... (۱۱) حماسه سرایی و رجز خوانی
- 86..... (۱۱-۱) حماسه و رجز به قصد تشجیع و تحریض
- 86..... (۱۱-۲) حماسه سرایی و رجز به قصد تشویق به ایستادگی در برابر سختی ها
- 87..... (۱۱-۳) حماسه سرایی و رجز خوانی به قصد ارباب دشمن

- ۱۱- ۴) حماسه سرایی و رجز خوانی به قصد تسلیت فراق شهدا 87
- ۱۲) عشق به میهن 88
- ۱۳) دفاع از هویت ایرانی خلیج فارس 89
- ۱۴) مهدویت و انتظار 90
- ۱۵) فلسطین 91
- ۱۶) انتقاد 93
- ۱۶- ۱) انتقاد و اعتراض بر دگرگونی ارزشها 93
- ۱۶- ۲) انتقاد از دنیا طلبان عافیت جو و بی اعتنایان به دفاع در برابر دشمن 94
- ۱۶- ۳) انتقاد از بی توجهی مرثیه خوان ها از فلسفه قیام امام حسین 94
- ۱۶- ۴) انتقاد از حکام سعودی ۹۴
- ۱۷) طالبان دنیا از عشق بی نصیبند ۹۵
- ۱۸-) توصیف مظلومیت زنان ایل و عشایر ۹۵
- ۱۹) بیان ظلم حاکمان ایلام در دوره قاجار ۹۶
- اصالتهای سبکی محور فکری اشعار پایداری کاکایی ۹۶

فصل سوم: اصالتهای سبکی اشعار پایداری عبدالحسین رحمتی

- بخش اول: بررسی اصالتهای سبکی محور زبانی اشعار پایداری رحمتی 98
- ۱) سطح آوایی (موسیقیایی) 98
- ۱- ۱) موسیقی بیرونی 99
- اوزان دوری 108
- اصالتهای سبکی موسیقی بیرونی اشعار پایداری رحمتی 109
- ۱- ۲) موسیقی کناری 109
- ۱- ۲- ۱) قافیه 110

- 110..... ۱- ۲- ۱- ۱) حروف و حرکات قافیه
- 113..... ۱- ۲- ۱- ۲) عیوب قافیه
- 114..... ۱- ۲- ۱- ۳) قافیه میانی و درونی
- 115..... ۱- ۲- ۲) ردیف
- 116..... ۱- ۲- ۲- ۱) کارکرد ردیف
- 118..... اصالت‌های سبکی موسیقی کناری اشعار پایداری رحمتی
- 118..... ۱- ۳- ۳) موسیقی درونی
- 119..... ۱- ۳- ۱) تکرار کلمه و عبارت
- 121..... ۱- ۳- ۱) تکرار حرف (واج آرایبی)
- 122..... ۱- ۳- ۳) جناس
- 123..... ۱- ۳- ۴) سجع
- 125..... اصالت‌های سبکی موسیقی درونی اشعار پایداری رحمتی
- 125..... ۲- ۲) سطح واژگانی
- 126..... ۲- ۱) واژگان نمادین و سمبلیک
- 126..... ۲- ۲) واژگان محلی
- 127..... ۲- ۳) واژگان مربوط به جنگ
- 127..... ۲- ۴) بکارگیری اندک واژگان کهن
- 128..... ۲- ۵) استفاده از برخی از واژگان عربی به جای فارسی
- 128..... ۲- ۶) کاربرد اندک لغات عربی
- 129..... ۲- ۷) کاربرد واژه‌های خاص مربوط به تصوف
- 129..... ۲- ۸) معانی حروف
- 130..... اصالت‌های سبکی سطح واژگانی اشعار پایداری رحمتی

- ۳) سطح نحوی 131
- ۳- ۱) آوردن واو عطف در آغاز مصراع 131
- ۳- ۲) بکار گرفتن «نه» در نقش قید نفی 131
- ۳- ۳) تکرار ساختهای ثابت نحوی 131
- ۳- ۴) جابه جایی صفت 132
- ۳- ۵) تکرار 132
- ۳- ۶) آوردن عبارات و جملات قرآنی در شعر 132
- ۳- ۷) استفاده از زبان شکسته و محاوره ای 132
- ۳- ۸) ضمیر 133
- ۳- ۹) کوتاهی و سادگی جملات 134
- ۳- ۱۰) فعل 134
- ۳- ۱۱) کاربرد حرف «را» 134
- اصالتهای سبکی سطح نحوی اشعار پایداری رحمتی 135
- بخش دوم: بررسی اصالتهای سبکی محور ادبی اشعار پایداری رحمتی 136
- ۱) تشبیه 136
- ۱- ۱) تشبیه به اعتبار طرفین 137
- ۱- ۲) تشبیه به اعتبار ذکر ادات و وجه شبه 139
- ۲) استعاره 143
- ۲- ۱) استعاره مصرحه 143
- ۲- ۲) استعاره مکنیه یا بالکنایه 145
- ۳) مجاز 146
- ۴) کنایه 148

148	۴- ۱) انواع کنایه از حیث دلالت مکنی به مکنی عنه
150	۴- ۲) انواع کنایه به لحاظ وضوح و خفا
152	۵) مراعات نظیر یا تناسب
153	۶) تلمیح
۱۵۴	۷) حس آمیزی
155	۸) تضاد
155	۹) ایهام و ایهام تناسب
156	اصالتهای محور ادبی اشعار پایداری رحمتی
157	بخش سوم: بررسی اصالتهای سبکی محور فکری اشعار پایداری رحمتی
158	۱) ترغیب و تشویق به زنده نگه داشتن یاد شهدا و پاسداشت حرمت شهدا
159	۲) آرزوی شهادت و حسرت از جاماندن از قافله شهدا
160	۳) ناتوانی در وصف شهدا
160	۴) تأکید بر وفا داری به انقلاب و تحمل سختی ها
160	۵) عشق به میهن
161	۶) حماسه سرایی در تجلیل از جانبازان
161	۷) ترسیم مظلومیت و اندوه مادران شهید
162	۸) حماسه سرایی برای قهرمانان دفاع مقدس
162	۹) انتقاد
163	۹- ۱) انتقاد از دگرگونی ارزشها
163	۹- ۲) انتقاد از اهل ریا و فرصت طلبان
166	۹- ۳) انتقاد از عافیت طلبان بی درد دوران جنگ
164	۹- ۴) انتقاد از فراموشی شهدا

164.....	۱۰) مرثیه سرایی برای شهدا
165.....	۱۱) بیان حال فرزندان شهدا
165.....	۱۲) نقش مادران در ترغیب رزمندگان برای مبارزه با دشمن
166.....	۱۳) مدح امام خمینی
166.....	۱۴) حضور فرهنگ دینی و مذهبی در شعر رحمتی
166.....	۱۴- ۱) اعتقاد به شفاعت
167.....	۱۴- ۲) عاشورا
167.....	۱۴- ۳) پرداختن به تاریخ صدر اسلام
168.....	۱۴- ۴) تجلی آیات قرآنی
169.....	۱۴- ۵) مرثیه سرایی برای اهل بیت
169.....	۱۴- ۶) انتظار ظهور
171.....	۱۵) بازداشتن از تقدیرگرایی
171.....	۱۶) تقابل عقل و عشق
172.....	اصالت های سبک فکری اشعار پایداری رحمتی
173.....	نتیجه گیری
177.....	پیشنهادها
178.....	فهرست منابع

مقدمه

حمد و سپاس خدای را که توفیق عنایت نمود تا بار دیگر در سنگر علم و دانش حضور یابم و خوشه چینی از خوشه چینان خرمن علم و معرفت باشم. واقعیت واضح و مبرهنی است که یافتن و انتخاب موضوعی بکر و ارزشمند، امروز کاری دشوار است، در این جستجو همراه استاد بزرگوارم دکتر امین رحیمی موضوعات متنوعی را بررسی نمودیم که هر کدام را بنا به دلایلی نپسندیدم؛ تا اینکه اندیشه انتخاب موضوعی بومی از استانم ایلام به ذهنم خطور کرد. بعد از مشورت با استاد راهنمایم بر سر موضوع اصالت‌های سبکی شعر پایداری ایلام با محوریت اشعار رحمتی و کاکایی به توافق رسیدیم، چون هم موضوع ادبیات پایداری موضوعی نو و جذاب است و هم از این طریق می‌توانستم گامی در جهت شناساندن ادبیات گمنام و کمتر شناخته شده‌ی استانم بردارم؛ اگرچه سخن گفتن از اسوه‌های عشق و ایثار و شهادت و اسطوره‌های جوانمردی و همت - سخن گفتن از بزرگ مردانی است که در «هشت فصل عشق» بر وجب و جب خاک این سرزمین مقدس مهر کربلا و عشق به آرمانهای انقلاب زدند و اکنون نیز یاد و خاطر سبزشان حیات بخش ملت ایران شده است - کار حسرت‌نصیبی چون من نیست؛ ولی از آنجا که حفظ آثار و ارزشهای هشت سال دفاع مقدس وظیفه‌ای است که بر دوش یکایک ما سنگینی می‌کند؛ زیرا آنچه مسلم است با حفظ این میراث ارزشمند، از هویت اسلامی و انسانی ملت آرمانگرایمان پاسداری نموده ایم و غفلت از این رسالت تاریخی بر باد دادن میراث عظیمی از حماسه و ایثار و جانبازی هاست که می‌تواند همچون مشعلی فروزان پیش روی نسل آینده قرار گیرد و روشنی بخش راه امروز و فردایمان باشد.

«در یک نگاه اجمالی به پیشینه حوادث نظامی قرن بیستم، تهاجم انگلیس و فرانسه و اسرائیل به مصر در سال ۱۹۵۶ به دنبال مشی استقلال طلبانه جمال عبدالناصر، اعلان رسمی تأسیس دولت اسرائیل و تهاجم پنج کشور عربی به این کشور، جنبشهای استقلال طلبانه‌ی کشورهای آفریقایی و آمریکای مرکزی، تهاجم آلمان به کشورهای همسایه اش، جدال آمریکا و ویتنام، جنگهای داخلی اسپانیا، سلطه حکومت ویشی (دست‌نشانده آلمان) بر بخش وسیعی از فرانسه و مبارزات اسقلال طلبانه فرانسوی‌ها، جنبش آزادی خواهی فلسطین و الجزایر از زمره‌ی سلسله وقایع مهمی بودند که حوزه ادبیات پایداری ملتها را مشحون از آثار ماندگار و جاودان کردند. «لویی آراگون» شاعر ادب پایداری فرانسه التیام روح زخم خورده کشورش را در طرح مفاهیم مجرد، انتزاعی و عاطفی چون جوهره‌ی انسانیت، تاریخ و تمدن می‌دید، «لورکا» به جستجوی آزادی و عدالت اجتماعی بود، «پابلو نرودا» فراتر از زمین، عشق به طبیعت را مرام خود ساخت. «نظام حکمت» حس میهن پرستی را در هم میهنان خود بیدار کرد و در واپسین سالهای قرن بیستم «شاعران ادب پایداری ایران» به تقدیس شهادت، رسالت‌رهایی زمین از سلطه‌ی استکبار و تداوم انقلاب تاریخی عاشورا دل بستند.» (کاکایی، بررسی تطبیقی موضوعات پایداری، ۱۳۸۵: ۱۴ - ۱۳)

در استان ایلام هم - با توجه به اینکه بیشترین مرز مشترک ایران با عراق در این استان واقع شده - از نخستین روزهای شروع جنگ، مردم این استان جنگ را با تمام وجود از نزدیک لمس کردند به همین جهت یکی از موضوعاتی که در شعر شاعران این استان جایگاه ویژه‌ای یافته است، ادبیات پایداری و مقاومت است؛ و هیچ

شاعری از شاعران عصر انقلاب استان ایلام را نمی توان یافت که در آثار خود به این موضوع نپرداخته باشند. عبدالجبار کاکایی و عبدالحسین رحمتی از چهره های شاخص ادبیات پایداری در استان ایلام هستند؛ اگرچه در کنار آنها می توان از شاعران دیگری همچون حبیب الله بخشوده، بهروز سپید نامه و ... نیز نام برد؛ اما کاکایی و رحمتی بعنوان شاعرانی برتر، پرکارتر و شناخته شده تر در جامعه ادبی ایلام و کشور در حوزه ادبیات پایداری هستند. در این پژوهش بدنبال آن هستیم که به پاسخ سوالاتی از جمله آیا شعر پایداری ایلام دارای اصالت‌های سبکی هست؟ و این اصالت‌ها چه هستند و آیا عبدالجبار کاکایی و عبدالحسین رحمتی بعنوان شاعران شاخص این حوزه دارای اشتراکات سبکی هستند؟ و توانسته اند در حوزه ادبیات پایداری نمایندگانی شایسته برای ادبیات استان ایلام باشند؟ دست یابیم

طبق بررسی بعمل آمده تاکنون هیچ پژوهشی در زمینه اصالت‌های سبکی شعر پایداری ایلام و اشعار کاکایی و رحمتی صورت نگرفته است؛ تنها در کتب و مقالاتی که به بررسی ادبیات انقلاب و ادبیات پایداری پرداخته اند بعضاً اشارات و استناداتی به اشعار کاکایی و در موارد خیلی معدودتری به اشعار رحمتی شده است، بر این اساس برای برداشتن غبار فراموشی از چهره ادبیات این بخش از کشور و آشنایی ادب دوستان با سبک و سیاق شعر شاعران استان ایلام، اصالت‌های سبکی اشعار پایداری عبدالحسین رحمتی و عبدالجبار کاکایی را در سه سطح زبانی، ادبی و فکری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

پایان نامه حاضر در سه فصل تهیه و تنظیم شده است. در فصل اول به معرفی کلی سبک و سبک شناسی و مختصری از تاریخچه آن و روش بررسی سبک شناسانه متون براساس کتاب کلیات سبک شناسی شمیسا پرداخته ایم، سپس تعاریفی از ادبیات پایداری، پیشینه آن و ادبیات دفاع مقدس پرداخته شده است و در ادامه همین فصل مختصری از شرح حال و زندگی عبدالجبار کاکایی، عبدالحسین رحمتی و معرفی آثار آنها آورده شده است. فصل دوم را به بررسی اصالت‌های سبکی اشعار پایداری کاکایی اختصاص داده شده است. این فصل را به سه بخش تقسیم کردیم در بخش اول اصالت‌های محور زبانی اشعار کاکایی و در بخش دوم از فصل دوم به بررسی اصالت‌های سبکی محور ادبی اشعار کاکایی و نهایتاً بخش سوم فصل دوم را به بررسی اصالت‌های سبکی محور فکری اشعار پایداری کاکایی اختصاص داده ایم. در فصل سوم به بررسی اصالت‌های سبکی اشعار رحمتی پرداخته ایم. این فصل نیز همچون فصل دوم به سه بخش تقسیم کردیم و در بخش اول از فصل سوم به بررسی اصالت‌های سبکی محور زبانی اشعار رحمتی در سه سطح آوایی، واژگانی و نحوی پرداخته ایم و بخش دوم از فصل سوم را به بررسی اصالت‌های سبکی محور ادبی اشعار پایداری رحمتی اختصاص داده ایم و بخش سوم از فصل سوم را به بررسی اصالت‌های سبکی محور فکری اشعار پایداری رحمتی اختصاص داده ایم. لازم به یادآوری است در پایان هر بخش از فصول دوم و سوم خلاصه ای از مهمترین ویژگی های سبکی اشعار پایداری که مورد بررسی قرار گرفته اند آورده شده است.

در پایان به نتیجه گیری حاصل از این پژوهش و ارائه پیشنهاد‌های لازم و سپس ذکر منابع پرداخته شده است. روش تحقیق در این پایان نامه براساس مطالعات کتابخانه ای و فیش برداری و تحلیل محتوا است. مواد خام این پژوهش تمامی اشعار پایداری مجموعه های چاپ شده عبدالجبار کاکایی و عبدالحسین رحمتی است که در

فهرست منابع نام این مجموعه ها آمده است. در سراسر پایان نامه ارجاعات ابیات بصورت ذکر نام مجموعه شعر و شماره صفحه های مجموعه است. در پایان امید است که حاصل این پژوهش مورد استفاده محققان و علاقه مندان به ادبیات فارسی علی الخصوص ادبیات پایداری قرار گیرد و این پژوهش شروعی باشد برای معرفی هرچه بیشتر ادبیات بومی استان ایلام و زمینه علاقه و انگیزه برای پژوهش بیشتر در این حوزه را فراهم آورد تا با پژوهش های جامع تر در حوزه ادبیات پایداری و مقاومت زمینه معرفی بهتر و بیشتر این جریان ادبی را برای ادب دوستان فراهم آورند.

فصل اول

کلیات

تعریف سبک و دشواری های آن :

مفهوم سبک مثل بسیاری از مفاهیم دیگر امری بدیهی است، با این وجود تعریف جامع و مانع از آن دشوار است و از دیر باز یکی از موضوعات پر مناقشه در میان سبک شناسان بوده است. شاید راز این دشواری در دو عامل اساسی باشد: یکی خود موضوع؛ چرا که بسیار گسترده و دامنه دار است و دیگر به خاطر تفاوتی که در نگاه سبک شناسان نسبت به موضوع سبک وجود دارد. محمود فتوحی در اشاره به این موضوع در کتاب سبک شناسی اش می نویسد: «اختلاف نظرها در تعریف سبک و سبک شناسی ناشی از تأکید سبک شناسان بر یکی از دو عنصر محتوا یا صورت است؛ مسلم است که سبک نه به ویژگی های شکل محدود می شود و نه صرفاً برآمده از محتوا است؛ بلکه برآیندی است از درهم پیوستگی شکل و محتوا و حاصل کیفیت ترکیب آن دو که متأثر از شرایط اجتماعی - تاریخی و خصایل درونی مؤلف نیز هست. سبک کیفیتی است در سخن که از اتحاد شکل و محتوا حاصل می شود. از این رو جدا سازی آن دو، کار شناخت سبک را به بی راهه می کشاند.» (فتوحی، ۱۳۹۱: ۲۹ - ۲۸)

حال با توجه به این توضیح معلوم می شود که برآستی ارائه یک تعریف جامع و مانع از «سبک» باوجود بدیهی بودنش دشوار و حتی غیر ممکن است؛ براین اساس مختصری از مهمترین تعاریفی که در کتب سبک شناسی در تعریف لغوی و اصطلاحی «سبک» آمده نقل می کنیم.

واژه «سبک» یک واژه عربی است که معنی لغوی آن گداختن و ریختن زر و نقره است که در ادبیات متأخر معنی مجازی و اصطلاحی خاص یافته است و آن را در مقابل «استیل» قرار داده اند. «واژه فرنگی استیل از لغت لاتینی ستیلوس مشق شده است و آن نام ابزاری بوده که برای نقش کردن حروف و کلمات بر روی الواح مومی به کار می رفته و مترادف لفظ «قلم» بوده است. کسی که از این ابزار استفاده بجا و شایسته نمی کرد، «بد قلم» لقت می گرفت. در زبان فارسی هم از لفظ «قلم» گاه به این معنی تعبیر کرده اند.» (داد، ۱۳۷۸: ۲۷۴)

«سبک در اصطلاح ادبیات عبارت است از روش خاص ادراک و بیان افکار به وسیله ی ترکیب کلمات و انتخاب الفاظ و طرز تعبیر، سبک به معنی عام خود عبارت است از تحقق ادبی یک نوع ادراک در جهان که خصایص اصلی محصول خویش «از منظوم و منثور» را مشخص می سازد.» (بهار، ۱۳۷۳: مقدمه «ج»)

«سبک محصول گزینش خاص از واژه ها و تعبیر و عبارات است.» (شمیسا، کلیات سبک شناسی، ۱۳۷۴: ۲۳)

«سبک حاصل انحراف و خروج از هنجار عادی زبان است.» (همان، ۱۳۷۴: ۳۲)

«سبک خویشتن آدمی است.» (عبادیان، ۱۳۷۳: ۲۷)

«سبک کاربرد خلاقانه و فردی زبان است، اما گونه ی کاربردی عموماً زبان جمعی و توافقی است.» (فتوحی، ۱۳۹۱: ۳۴)